

خویندنه وهیەك بۆ سیاسەتی سوننی نەخشە ی نوێی هەلبژاردن، هەلوێستەکان و نیگەرانی لە بەشداریکردن

17-02-2021

نووسەرەکان

ناوەندی لیکۆلینەوهی رووداو

کورتە : دواى بپاردان لە بازنەى هەلبژاردنەکان و پیکهینانی کوتلە و هاوپهیمانییەکان بەر لە هەلبژاردن بۆ راگەیاندى گەورەترین کوتلە بۆ پیکهینانی حکومەت بە پێى دەستوور، سەرلێشيواییهك لەبارەى هاوپهیمانییەکان هەیه. سەپاندنى مەرج و گۆرینی گەرەنتییهکان دواى دووپاتکردنەوهیان و هەرۆهە رهتکردنەوهی پهیماننامە و ریکهوتنەکان و گۆرینی هەلوێستی زۆریک لە پارتە بەشداریبووکانی حکومەت لە عێراقی نوێدا لە ئارادایە.

فەواز تەيب |

دوای بېياردان له بازى هەلبژاردنه كان و پيکھينانى کوتله و هاوپهيمانيتيه كان بهر له هەلبژاردن بۇ راگه ياندى گهوره ترين کوتله بۇ پيکھينانى حکومت به پى دەستور، سەرلشيواييه ک له باره هاوپهيمانيتيه كان هه به. سه پاندى مهرج و گۆرپى گه رهنه تيه كان دوای دوو پاتکردنه وه يان و ههروه ها رهنه وهى په يماننامه و ريکتهوتنه كان و گۆرپى هه لوپستى زۆرپک له پارتە به شداربووه كانى حکومت له عىراقى نوپدا له ئارادايه. ئەمه سييم جاره کۆمسيۆنى هەلبژاردن که له لايەن کوتله کارىگه ره كانه وه بهرپوه ده بریت، وادهى ديارىکراو بۇ دروستکردنى هاوپهيمانيتيه كانى هەلبژاردن دواده خات و له وانه يه ئەمه ش رادهى ئەم سەرلشيووونمان پيشانبدات که بالى به سەر ريبازى پارتەکاندا کيشاوه.

به حوکمى ئەوهى که سيستمى موحاسه سه هيشتا به فشارى نيوده وه لتى خۆى ده سه پينيت، گروپ و پارتە سوونيه كان بۇ زياتر له پارتیک دابه شيوون. هه مووشيان ئيديعاى ئەوه ده کهن که به هيزترين. سەرۆكى ئىستاي پەرله مان محمەد حەلبوسى به سەر زۆرپک له هاوپهيمانە سوونيه كانى قَلب بوه ته وه و به دوای دهره فتى خۆيدا ده گه رپت و پيوستى به کاته له سيستمى سياسى عىراقدا. حەلبوسى پارتى پيشکەوتنى دروست کردو ده ستى به به خشينه وهى پاره به سەر شوپنکه وتوانى کرد. له گه ل ئەوه شدا هه نديک ئەندام پەرله مان له پارتە کهى جيا بوونه وه. ههروه ها هه نديک حزب له هاوپهيمانيتى هيزه كان کشانه وه ته وه ئەوانيش له لايەن ئەحمەد جبورى (ئەبو مازن)، خەميس خەنجر (پروژهى عه ره بى) محمەد تەميم و تەلال زوبعى و ئەوانى دیکه وه سەرکردايه تى ده کرين. حەلبوسى له هەلبژاردنه كاندا زياتر پشت به پالپشتى پارتە شيعيه دينيه كان ده به ستيت. به لأم به گشتى پيگه کهى له رزۆکه له چەند ئەزمووونکدا له ئاستى لۆکالى و ناوچه پيدا سەرکەوتنى به ده ست نه هيناه و وه کو که سيكى بيئه زموون دهرکه وت. له لايه كى دیکه وه پارتى رزگارى و گه شه پيدان به سەرۆکايه تى ئوسامه نوجه يفى سەرۆكى پيشووى پەرله مان هه يه که هه نديک پارت و که سايه تى دیکه، له ژير چه تری ئەودا کۆبوونه ته وه. ئەوانيش وه کو سه لمان جومه لى و ئەحمەد مه سارى، عه بدولکه ريم عه بتان، عه بدولکه ريم سامه رانى، مه شعان جبورى و ئەوانى دیکه ن. ئەمان مورا هه نه له سەر کات ده کهن بۇ دهرکه وتنى لاوازى ئەو پارتانهى که له لايەن هاوپهيمانە شيعى و کوردیه كانه وه پالپشتى ده کرين. پيوه ستیان به هه لوپست و موحامه له نه کردنى ئەوانى دیکه هه يه هه تا جاريكى دیکه متمانهى سووننه كان به ده ست به يينه وه. به ئاشکرا له دژى پروژهى ئيران ده وه ستنه وه که پييانوايه ناوچه كانيانى به نادا په روه رى و په لاماردان زه وت کردوه.

هاوپهيمانى نه سر به سەرۆکايه تى حه يدەر عه باديش گرووپيک له که سايه تيه سووننه كانى به تايه تى له موسل، سه لآحه دين و ئەنبار به لای خۆيدا بردوه، به لأم هه رزوو، دوا به دوای کۆتايه اتنى خۆشى سەرکەوتنى وه همى له دژى داعش له نه سر کشانه وه. خاليد عوبه يدى پاشه کشهى کردوو بووه پالپشتى کارى (پروژهى حزبى رووبه رووبونه وه) به هاوپه يه تى محمەد عه بد ره به، عه بدولره حيم شه مەرى که له ژير چه تری (جه مال زارى) له گه ل مه نسور مه رعيد نوپنه رى عه تا/فالح فه يياز له نيو گرووپه سوونيه كاندا پيگه وه کارده کهن.

ناوى تازه له نيوگرووپه سوونيه كاندا جه مال زارپيه که له به کيتى زانايانى موسلماننه وه بۇ کارى سياسى له ناو عىراقدا ديت. وه کو رکابه رى خەميس خەنجر دهرده که ویت. له ريباز و په يام و جوله كانيشدا نزىكى له گه ل پارتە شيعيه كاندا هه يه و له پشت په رده وه پشتگيريشيان ده کات. ئەو چيتر له شوپنکه وتوانى جولانه وهى سياسى ناترسيت.

دوای کشانه وهى ئەياد عه لوى وه کو ئوپوزسيۆنى کارى سياسى، هاوپرکاني به سەر چەند به ره به کدا دابه شيوون، گرنگترينيان حامد موتله گ، فەلاح نه قيب، عه بدولکه ريم عه بتان ومه يسون ده ملوجين. له موسلپشه وه فەلاح زه يدان، له تيف ئەلوه رشان ئەلحه ديدى که له نيوان حەلبوسى و که رابله و خەنجر دا چه قيوون. ئەوانه ش که نزىكى که رابله ن که سانى وه کو محمەد سه عيد هه لای به ک، محمەد ئيقبال ئەلسه يدەلى، مه حاسن حەمدون ئەلدەلين. تيبينى ئەوه ش ده که ين که کشانه وه يه ک له نيو توژى په که مى سياسيه سوونيه كانيش هه يه که رۇليان کۆتايى هاتوو و زۆرجارپيش دهرکه وتنيكى شه رمانه يان هه يه. ئەوانيش که سانى وه کو مه حمود مه شه دانى، سألح موتله گ و سه ليم جبورىن.

پيده چيت حزبى ئيسلامى عىراقى له لايه نى خۆيه وه وا بېيارى داييت که له گه ل لايه نه كانى نزىک له ئيران هاوپهيمانى بکات. ئەمه ش له سەر ئەو بنه په تى که له گه ل به ره ي به رگرى ئيسلامى دژى پروژهى ئەمريكى په کبگرنه وه. لايه نگرانى ئەم حزب له ناوچه که دا، له ئەده بياتى سياسى خۆياندا له رووى فيكرى و ريباز وه پالپشتى ئەم بۆچوونه ده کهن. ئەمان له هاوپهيمانيتى نه سر (سيپه رى حزبى ده وه) نزىکن. له

قۇناخى ئىستادا ۋەكو جۇلئەۋەسى سىياسى، ئەندامەكانيان بەسەر تەۋاۋى لىستەكان دابەشەكەن لەگەل ئەۋەشدا پلانىان ھەبە تا بۆھەر پارىزگايەك شىۋازىكى مامەلەى جىۋازيان بۇ ھەلپۇزاردن ھەبىت.

كوردەكان بە دەست پېشپىلكرانى رېككەۋتەنەكان و پەيمانىكىنپىيەكانەۋە بىرىندارىۋون و لەلايەن ھاۋپەيمانەكانيان لە پارتە دىنپە شىعەيەكان لە تاراۋگە (حزبى دەۋە/نورى مالكى-حەيدەر عەبادى، فەتخ/ ھادى عامرى و ئەبو مەھدى موھەندىس) زىاد لەلپدانپكى بە تازاريان پىگەشىتۋە. ئەۋانىش ئەمپۇ توۋشى ئىرباك بوون لە ھاۋپەيمانپىدا. لەۋانەيە لەم قۇناخەدا سەدرۋ رەۋتى حىكمە نىزىكتىر بن لە كورد و ۋەكو بۇرادەپەك بن بۇ كورد ئەگەر كوردەكان ۋەكو پېشۋو يەكگرتوو بن. بەلام ۋەكو دەبىنپىن ناكۆكى لەنپوان يەكپىتى و پارتىدا ھەبە. ھەلبەت كورد خەسلەتپكى ۋاشيان ھەبە كە رەنگە بئوانن ھەموو پارتە سوۋنپە عەرەبەيەكان كۆبەنەۋە يان زۇربەيان كۆبەنەۋە ئەگەر باش ئىدارە و ھەماھەنگى بكن لەگەل پىگەى سىياسى ۋەكۆمەلەپەتيان. بىگومان ئەمەش ۋادەكات پىگەيان لەگەل بەغدا بەھىزتر بپت.

دوچارپىش بەرەى مۇستەفا كازمى سەرۋكەۋەزىرانى ئىستاپە كە ۋا دەكات كە كازمى بئوانپت پارت و كەسايەتى عەرەبى سوۋنە راکىشپت، يەكەم دەستپىشخەرىش راگەياندى (حزبى قۇناخ) بوو لەلايەن ھەندپك لە خۇپىشاندەرانى شۇرپى ئۆكتۇبەرو ئەۋانەى بە روانگە ۋا پىشپتى تىمەكەى كازمى لپانەۋە نىزىكن. ھەلبەت ۋىنەكە ھپشتا تەلخە بۇ ئەۋان و جۇلەكانىشيان خاۋەو لەگەل پارت ۋەكەسايەتپەكانى ۋەكو جۇلئەۋەپەكى سىياسى يەكانگىردا يەكانگرتپەۋە. بۇپە كەسايەتپەكى عەرەبى سوۋنە شك ناپەت كە خاۋەن قورسايى سىياسى بپت و ھاۋكارپى خۇى بە شىۋەپەكى روون لەگەل ئەۋ رەۋتەدا راگەياندىپت. كازمى چەندىن پرسىيارى لەسەر ئەدائى خۇى بەجپىشتۋە ۋە زۇربەى پەيمانەكانى نەبردۇتەسەر و تىمەكەپىشى پىرۇپاگەندەى سەرنجراكىشيان لە مپىادا بۇ دروست كىردوۋە. كازمى زۇربەى ئەۋ ئامانجانەى تپپەپاند كە لەسەرى كاندىد كراۋبوو بەمەرچەۋە، بەراستپش سەركەۋتوو بوو لە كوژاندەۋەى ئاگرى شۇرپى ئۆكتۇبەر بەسەر سىستىمى سىياسى و پارىزگارپىرد لە نفوزيان بە ھەموو دامەزراۋە مەدەنى و سەربازپەكانى دەۋلەت، ۋە گەپشتن بە ئامانجەكانيان بە بن ئەۋەى دەست لە بكوژى خۇپىشاندەران بەدن و لپپىچپنەۋەيان لپكەن!!

بەشىۋەپەكى گشتى دەكرپت ھەلۋىستى عەرەبى سوۋنە بۇ ئەم سى مپوھەرە دابەشپكرپت:

۱-مپوھەرى نپشتىمانى لە دژى ئەكتەرە نا-دەۋلەتپەكان (مپلپشپاكان)

۲- رەۋتى لاپەنگر لە پىرۇۋەى ئىرانى كە ھەۋلدەدات راستەۋخۇ يان ناراستەۋخۇ بە سامانپكى گەۋرە بگات

۳- ئەۋانەى رەنگ دەگۇرن و سوارى شەپۇلەكان دەبن.

بەرۋارى نوئ: بۇ راگەياندى ھاۋپەيمانپىتپەكان بەشىۋەپەكى فەرمى ۲۷ شۇباتە ۋەكو بەرۋارى كۇتاپى، ديارە تا ئەۋ رۇۋە كۇبوۋنەۋە و گفتووگۇكان ناۋەستن ئەگەر عىراقپەكان بە رووداۋىك شۇك نەبن كە دووبارە سەريان لى بشىۋىنپت ۋەھەموو كارتە سىياسىپەكانيان بسوۋتپنپت. بەتابەتى لە دۇخپكدا لە پال مەلەفى ئەتۇمى ئىران پەلامار بە كاتپۇشا بۇ سەر بالىۋىزخانەى ئەمىركا و بەئامانجگرتنى ھاۋپەيمانى نپودەۋلەتى بە سەركرداپەتى ئەمىركا نەۋەستپت ئەۋا چارەنوۋسى ناۋچەكە بەشىۋەپەكى دپكە دپارپدەكات.